

KAINOVA KNJIGA

(odlomak iz romana)

Ko govori, ne zna; ko zna, ne govori.

Vetroviti mart i ja sam na novom početku.

Iscediti kamen. Prisila da se sve zabeleži, patnja koju ona izaziva šira od bilo koje smislene beleške. Apsolutno n.e.p.o.š.t.e.n.o. Kada bih mogao naći nešto da me podjednako tako prisili. Marihuana me sukobljava sa samim sobom. Senka me moja čeka, trenutak vremena korak ispred mene, a moja spoznaja čini da se ledimo u dugačkim neizvesnostima. Ovo praktikovanje samozavaravanja – iako deluje kao gubljenje vremena, još gore, razorna opasnost za vlastiti integritet – mudrima je opštepoznato. Živeti unutar vlastite mašte je hrabro, nužno – čovek bi trebalo da zna da su žrtve njegove mašte mnogobrojne. Masa ljudi se plaši mašte upravo iz tog razloga; s dobrim razlogom, reći će tribuni. Treba im odgovoriti da ne postoji dobar razlog za strah. Strah je ono što će nas uništiti.

Autobus koji ide Osmom avenijom odveo me je do 34. ulice, preko koje se stiže do pristana broj 72. Tamo je već bio remorker i ja se ukrcah na „Samjuela B. Malroja“ praćen bujicom psovki kapetana. Kapetan tegljača je parija njujorške obale, star je i ne može da radi, ili je zombi koji to neće. Četiri vezane barže već tri sata leže nizvodno od ugla pristana broj 73. Odmah posle ponoći vraća se remorker i počinje kratko i polagano tegljenje niz reku Hadson, do sidrišta u Gornjem zalivu. Bio sam u poslednjoj barži, sedeo sam straga, iza otvorenih vrata kabine i posmatrao mračnu obalu zapadnog Menhetna kako klizi udesno. Setih se jedne davne noći, kada je sa mnom na kratkom putovanju brodom bila devojka, i kako smo u ponoć, sličnoj ovoj, goli hodali sve do kraja dugačkog užeta, čvorom u vidu okca prikačenog za dok, i vrištali iz sveg glasa nosi, sve do Vol strita, dok su nas zapljuskivali tamni talasi.

Stigli smo u sidrište broj 2 na obali kod Bronksa nešto posle tri ujutru i remorker je krenuo unazad, bljujući penu po tamnoj vodi, dok je zvonom oglašavao uputstva posadi u potpalublju. Otarasio se tereta i brzo se udaljavo u tamu. Posmatrao sam ga nekoliko minuta, sve dok se sjaj sa palube nije zamutio i jedino vidljiva ostala svetla jarbola. Onda sam ušao u kabinu.

Stolica, pisača mašina, sto, ležaj, peć na ugalj, orman, kredenac, čovek u drvenoj kolibici, dve milje od najbliže zemlje.

Sećam se tog osećaja, kako će noć biti beskonačna.

Nacepah drva i zapalih vatru. Bilo je lakše... nekoliko trenutaka, dok nisam zapalio cigaretu, pa je ugasio u prepunoj pepeljari, pitajući se šta mi je dalje činiti. Još tada, a sve to je bilo davno, čim bih ostao sam, momentalno bih počinjao da pravim inventar.

Stigao sam iz Londona u Njujork i kada sam uvideo da se duga veza između Mojre i bliži kraju, zaposlio sam se na barži. Da bih imao vremena da razmišljam, da pravim inventar. Sivi sto preda mnom, zastrt papirima, inventarima iz prošlosti, iz Pariza, Londona, Barcelone, uredno otkucane beleške, izbrisane beleške, potvrde i poricanja, iznenadne užasne protivrečnosti, masa dokaza da sam bio u neizvesnosti, čudan i neobičan, nesposoban da delam, dugo vremena.

Napisao bih, recimo: „Ako pišem: važno je neprestano pisati, da ne bih prestajao da pišem. To je kao da se nalazim na novoj planeti, bez mape, i da sve moram da naučim. A ja sam se odučio. Postadoh stranac.“

Sedim za sivim stolom, preda mnom cigarete, šibice, popijena šoljica čaja. Bez radija. Mukla tišina, koju razbija jedino kapanje po palubi i prozorima, po krovu kabine i dnu barže. Ponekad kabinu zaljulja nalet vetra. Odnekuda dopire zvona zvuk, daje mi osećaj praznine noći izvan zidova, praznine nad vodom koja zameće svaki trag. Dva sata sam se borio s panikom. Plašio sam se tih trenutaka, ali sam ponekad osećao blagu žudnju da ih opet proživim, i onda bih zapadao u neumoljivu uzvrtelost koja me je opet vraćala na ivicu hysterije.

Padala je kiša čitavu noć.

Deset sati pre podne. „Samuel B. Malroj“, barža, poskače pri nailasku svake plime i struje, mrtvački kovčeg dugačkim užima spušten u uskomešanu sivu vodu. Dan je dosadan. Nebo je tmurno, sivo-belo. Remorkeri dolaze i dolaze, vuku vezane barže, kao dečji brodići koji igraju domine. Iznenada se pojavljuju iz magle koja zaklanja Menhetn i važno trube. Ostavljaju dve, uzimaju jednu. Sve vreme, dok barže ovde leže. U jednom trenutku, jedanaest ih je raspetih vlažnim konopcima koji polaze sa sidrišta. Na sidrištu, privremenom utočištu baržama na putu do tačke istovara u Bruklinu ili Njuarku, niko ne stanuje. To je trup broda bez motora, ofarban u crveno i zeleno, sa bitvama i klinovima za vezivanje konopa, čekrcima i mornarskim konopcima. Ofarbana drvena daska identifikuje ga kao *Sidrište br. 2. Bronks*. Sidrište se ljulja na talasima, barže su naređane iza njega u tri reda, poput bisera na ogrlici. Negde, ne previše daleko, taman da se ne vidi, muklo i monotono odjekuje zvono, narikača koja oplakuje mrtve. Dolazi sa bove koja noću u redovnim intervalima šalje svetlosne signale, iznenadnu eksploziju belog svetla koje kao da okleva pre nego što utrne. A noću, ako se magla podigne, svetla donjeg kraja Menhetna štrče iz tame poput električnog dvorca.

Bila je zora kada sam izašao na drveni mostić.

Sunce se borilo da se probije kroz nisku maglu, a površina vode – bezizražajna u ovaj sat – beše blago prebojena. Prebrojao sam četiri barže iza sebe, lanac od tri koje su ležale odmah iza sidrišta i na drugom kraju, tri barže sa visoko naslaganim crvenim ciglama i dve sa žutim peskom. Sirotinjsko predgrađe izraslo preko noći.

Najbliža barža iz srednjeg lanca je siva i crvena. Jedna od sedamnaest barži male pomorske transportne korporacije.

Sedeo sam na krmi, na prevrnutoj kofi, pored utovarnog otvora i zurio preko vode, dok se preda mnom pomaljalo obala Bruklina. Čitavu noć sam pio kafu i povremeno pušio marihuanu. Mirna voda, žučkasto-siva, ljuljanje dalekih crnih bova i prolazak teretnog broda koji preko ušća sporo plovi ka severnim i istočnim rekama – sve to me je preplavilo dubokim osećajem da živim izvan vremena. Bilo je prohladno na palubi. Čekao sam na džunku koja je povremeno dolazila do pristaništa da otkupi stare konope i proda novine i cigarete.

Dan. Kiša je prestala. Sâm, raspet između zemlje i zemlje, čekam da sa svojim tovarom sivog kamena otplovim do odredišta, *Stovarište peska i kamena*, Njuark, Nju Džersi. Posmatrao sam zoru kako se približava otvorenim vratima moje bele kabinice, gledao preko reke u ugašena svetla znaka *Trajekti Istmijan*, i pitao sam se šta radim, šta to tamo radim.

Godinama mi je tako bilo. Iste situacije. Ponekad bih pomislio da sam naučio nešto iz vlastitih konstrukcija. Barža na Hadsonu, podrumaska soba u Londonu, maleni atelje u Parizu, jeftini hotel u Atini, mračna soba u Barseloni... a sada živim na pokretnom objektu, svakih nekoliko dana plovim ka novom odredištu... ali uvek u istoj situaciji. Glasovi, prosuđivanja i protesti, sve mi to izgleda poznato.

Opet onaj Šveđanin.

Oko podneva sam nameravao da ponovo skuvam kafu, ali mi je nestalo mleka. Iza mene je bila barža „Hari T. O'Rajli“. Kratkim merdevinama se popeh na pramac, na tovar tucanika. Volim da hodam preko tovara barži. Kamenje mi škripi pod nogama dok hodam celom dužinom barže. Poda mnom je između 800 i 1300 tona lomljenog kamena. Pramen sivog dima dopire iz odžaka kabine na krmi. Trebalo bi da uzmem i malo šećera. Dva naftna tankera polako se kreću prema Ist riveru. Nedaleko odavde lebdi helikopter. Pomera se prema Menhetnu.

Šveđanin ručnom pumpom izbacuje vodu iz korita. Posmatra me dok mu se približavam. Široko lice i kratko ošišana seda kosa, zdepast, sitnih plavih očiju, debelog crvenog vrata. Zaboravio sam da je ovo njegova barža. On je čovek dalekih mora, na barži je dok brod bude u zimovniku, kaže. A onda će ponovo isploviti.

Kada sam drugi put bio kod njega, napravio sam grešku i prihvatio poziv na kafu. Tek što smo počeli da silazimo rekom iz kamenoloma. Posle čitav dan nisam mogao da ga se otarasim. Uvek bi dolazio na moju baržu s nekim izgovorom.

„Koko ide, o?“

Ništa nije čitao, čak ni novine. Uvek je petljao nešto s konopima ili čekićem. Majstor da steše vešala iz Botnijskog zaliva.

„Kol'ko vode imoš?“

Pokazivao je na vodu koja se cedila između debelih dasaka i nepomično ležala u mraku korita, poput vode ispod mola.

„Nije mnogo, juče sam je ispumpao.“

Otišao je, a ja sam se pretvarao da sam udubljen u novine. Da se radilo o knjizi, upitao bi me šta čitam. „Ne čitom mnogo, jel' dobro to, reci mi?“

Pet minuta kasnije, vratio se.

„Jo, imoš sedam inči vode... više. Merio. Ti s' ono rekô do si pumpô?“

„Da.“

„Bio dole i pogledô. Očeš da ti donesem pumpu, o?“

„Neću, čoveče. Ostavi to, važi? Nije loše da ima malo vode, zbog balasta.“

„Bolost! Ti ton-neš. Nije smešno ondo.“

„Okej, mornaru, samo ti to ostavi. Imam posla.“

Da se vratio s pumpom, ostao bi kod mene nekoliko sati. Raspala bi mu se. Onda bi mu bila potrebna moja pomoć da je sastavimo. „Jel' bi volô da s' igraš, o?“

Čitavo popodne je navraćao. O ženama je govorio kao proždrljivac o svinjskim kotletima (bile su mu neprijateljice, ali ih je *tucô*). Posebno je voleo da priča o jednoj kojoj je razvalio

noge u Nju Orleansu. Opisao ju je kao žabu zgnječenu pod težinom bivola. Mršava tamnopluta žabica, pod belim bivolom. „Dovô sam lekora, najboljog, i on me pitô koko se desilo, i jo mu rekô oj, oj, oj, što te brigo koko se desilo, id' i oprovi je. Plotio. Nego što. Koštô me je petnost 'iljodi dolari! Tri za lekor i dvonoest za žensku, oj! Morô bi poziti! Ne znom kol'ko som jok!“ Cerekao se i busao u velike grudi. „Sigurno ne bi 'teo pompu?“

Iznenadili se kada ga ugledali kako koristi ručnu pumpu.

„Šta se desilo s tvojom pumpom?“, upitah ga dok sam silazio na palubu, pored njega.

„Možnuli je, kurvini sinovi. Kožu nisom pumpô dovoljno. Dom otkoz. Češ vidiš.“

„Došao sam da te pitam imaš li malo mleka.“

„Mleko? Kuroc imom. Na šlepu treći don. Oko me ne puste sutro no obolu, dom otkoz.“

Odô u Nju Orlins, opet nešto noguzim.“

„Da još jednu razvališ“, složili se s njim. Beše mi drago što nije imao mleka. Nisam ga želeo za vratom.

Primicao se tegljač sa tri barže.

„Idu po mene, rekô bi“, reče Šveđanin.

Nisu dolazili po njega.

Tegljač stade sa strane da otkaçe dve barže. Poznavao sam jednog sa barže, Bila Bejke-
ra. Njegova žena, Žaklina, kačila je napolju veš na štrik. Punačke bele noge su joj se grčile dok se istezala da prikači štipaljke.

Uzeo sam od nje nešto šećera.

Kada sam se vratio na svoju baržu, zaustavio me je Šveđanin. Cerekao se. Zagledah se u njegove podlaktice, teške poput dva bakalara, istetovirane od zglavka do lakta. Široki zubi poprimili su mu boju zapuštenog pisoara.

„Ej“, reče on, „što si ono rekô, do som jo ženi slomio noge?“ Izgledao je preteći.

„Pa ti si to rekao.“

„Oh, do... sigurno! Oli to bilo u redu. Plotio. Sigurno, sećom se sod. Oli što som se lepo provô dole u Nju Orlins. Nisom uvek 'voki.“ Pokazao je na svoju prljavu potkošulju. „Imom sedom novi' odelo, sem ovo što som donô, elegontno, od najbolji moterijol. Imom i jedon bjuik iz 1955, kobrijolet. To odelo me košto skoro 'iljodi dolari. Kod jo tomo dole, noguzim koju god 'oću.“ Zastao je, a potom klimnuo glavom prema ženi koja se vraćala svom poslu. „Ne kô onu“, dodao je. „Kuju god 'oću. Mlode pice. Ovo ni štopom ne bi dotokô, he-he!“
cerekao se. „Pođi so mnom, vidiš sve!“

Progurah se pored njega, ne obraćajući pažnju na njegovo zadržavanje. U kabini sam upravo bio zapalio džoint pre nego što je pokucao. Onda sam ga ugasio i gurnuo u fioku. Stajao je na dovratku, naslonjen rukom na vrata.

„Doo! Veliko zemljo, voša Omeriko! Svoko bi ovde došô!“ nastavio on. „Poljoci i Švobe, čok i Englezi. Tu i Irci... Upoznô neki Irci, divni ljudi... oli vidi što im Englez urodi, ej? Svoko bi došô ovde. Rodiš, plote te, najbolji novoc no svetu, ej! Imoš slobodu, ideš 'de bi 'teo, ne ko oni ruski. Kod ruskih drugo pričo, ho! Nije lud Ojzonhover, zno što rodi, 'češ vidiš. Do! Ovde u Omeriko, veliko mešavino. Svoko ovde dođe. Moždo previše žobori. I crnje. No, nisom za diskriminociju, ovde u Omoriko svi jednoki, toki je zokon...“

„Ma tako je“, rekoh. „Nego čuj, Šveđanine, hteo bih sada da čitam.“

„Čitoš previše“, reče on, prasnu u smeh i kucnu se kažiprstom po lobanji. „Čitoš previše, rozboliš se ovde!“

„Da“, rekoh, „knjiško znanje. A sada odjebi!“

Kada je otišao, ustanovih da sam uzeo šećer, umesto mleka. Nisam želeo ponovo da smetam Žaklini, pa sam popio crnu kafu.

Popuših ostatak džointa.

Skoro se smrklo kada ponovo izađoh na palubu. Mali brod je polazio prema Bruklinu, sa Bilom na palubi. Sedeo je za krmom, pored čoveka zaduženog za vanbrodski motor.

„Kuda je pošao?“, upitah obližnjeg broskog oficira.

„Sin mu je u nevolji.“

„Ne ide žena s njim?“

„Ona! Ma ne. Nije to njen sin.“ Pljunuo je u vodu i ušao u svoju kabinu.

Zadувало je. Nekoliko metara od mene, voda je poprimila boju škrljca, postajala je sve tamnija. Tmasti oblaci nada mnom. Kao da će kiša. Brz talas uskomeša površinu vode poput mračnog lelujavog ogleдалa i pođe prema ostrvu Menhetn, crnom i malenom, štrči poput granitne stene. Uzburkana voda, opasna. Većina je već iznela i okačila lampe na jarbole, koje su se njihale i škripale.

Okačih i ja svoju lampu i vratih se u kabinu.

Mora da sam odlučio da popušim još trave jer sam zatekao sebe kako ležim u krevetu s lulom u ustima. Zurio sam u poprečni pregradak, na kojem su se sušili leševi lanjskih in-sekata.

Stručnjaci se slažu da marihuana ne deluje afrodizijački, i u tome potpuno greše, kao i u velikom procentu svojih sudova. Ako je neko seksualno nadaren, ako mu padne na um da bi bilo prijatno voditi ljubav, razumna upotreba droge stimulisace žudnju i nemerljivo pojačati zadovoljstvo, jer je glavno dejstvo marihuane da pojačava intenzitet svakog iskustva. Preporučio bih je u školama kako bi uživanja u poeziji, umetnosti i muzici postala dostupna i đacima koji – na veliku štetu naše civilizacije – imaju urođenu ili zaraznu neosetljivost prema simboličkom izražavanju. Ona provocira senzualniji (ili više estetički) vid koncentracije, detaljnu artikulaciju sićušnih oblasti, sposobnost da se usvoji igračko držanje. Ima li od toga šta bitnije u činu vođenja ljubavi?

Senzacija, sirovina s kojom mora da se trve svaki metafizičar, i licemerni stav prema njoj može biti razoran. U srednjem veku strastvena ljubav muškarca prema svojoj supruzi računala se u preljubu. U modernom svetu, svaka privrženost koja nije prema državi u najmanju ruku smatra se plitkoumnom. Ali dok srednjovekovna crkva nije mogla da spali baš svakog jeretika, moderna država to može, čak i bez pribegavanja atomskoj bombi. Pre nego što se odrekne bilo kakvog senzualnog zadovoljstva, trebalo bi da ga temeljno istražimo, barem u saosećajnoj mašti. U suprotnom, istorija koja se usiljeno kreće na svom moralnom biciklu (što se tiče morala, još nije izumljeno ništa toliko složeno poput motora sa unutrašnjim sagorevanjem) može da za sobom izostavi nešto izvorno i suštinsko.

To mi behu misli, manje ili više, dok mi je um neumitno plivao prema napuštenoj ženi od koje sam pozajmio šećer. I kako mi se um dotakao nje, te misli su mi postepeno smenile slike i predosećaji čulnog doživljaja.

Poznao sam Bila još otkako sam se zaposlio na baržama. Pedesetak godina, s onom žučkasto-smeđom kosom koja podseća na biber i so. Oči mu behu bledoplave, na levoj nozdrvi kratkog pravog nosa beše neka izraslina, a usne zategnute ulevo i naniže davale su izraz večite neverice. Mnogo puta smo zajedno učestvovali u ovakvim konvojima i često smo razmenjivali po nekoliko reči o vremenu. Njegova žena me je privlačila od samog početka.

Postepeno sam uvideo da je lepa. Beše to neodređeni šok. Viša od prosečne žene, mlitavog tela, a ipak neobično gracioznog. Lice joj je imalo arhetipski, bezvremeni izraz, lice mladog klovna. Tamnosmeđa kosa se nepravilno razdvajala na potiljku i nekoliko odlutalih čuperaka – često bih imao utisak da je upravo oprala gornji deo tela – još uvek vlažnih, tamnih paperjastih tačkica, stajalo je pilepljeno uz bledu kožu ramena. Obično bi nosila mušku košulju bez kragne, koju bi strpala u izbledele, isfronclane farmerice. Oči joj behu blistave i bistre, prozračne, sivo-zelene, pogled gotovo hipnotički, i ponekad bih nalazio da mi je teško da odvratim oči s njih. Tada bih osetio poriv da joj priđem i zagrlim je, kao da postojimo samo ona i ja, a da je sve ostalo izvan fokusa, izražavajući nemo i naglim savršenstvom svog čitavog organizma ništavnost svega ostalog.

Ponekad bi slegla izražajnim ramenima i razrogačeno bi se zagledala kroz mene. Ponekad je izgledala kao da je došla pravo iz sanjarenja, poput neobičnog divljeg stvorenja, skoro kao Meduza.

Govorio sam o njenim punačkim belim nogama i svestan sam da nisam bio precizan, jer je naravno nosila farmerice.

Dok je kačila veš na štrik, stajala je na jagodicama prstiju nogu, odnosno noge, pošto je imala samo jednu. Umesto druge je imala protezu. To mi je iznenada sinulo dok sam je posmatrao kako hramlje, kako se isteže, kako joj se kukovi njišu da nađu ravnotežu. Kada se odmakla od štrika, sa zakačenim štipaljicama i vešom koji leprša, umalo da se prevrne i padne u vodu. Nasmejala se kada me je ugledala. Sela je na debelu gredu iznad ivice palube, napučila donju usnu i složila kiselu grimasu. Dok je sedela tamo, u farmerkama i bluzi bez kragne, neočešljane ravne kose, lice joj nije baš imalo vragolasti izraz, ali je ipak takvo bilo. Imala je dugački, plitak nos mlade veštice, visoke jagodice, prostrane nežne svetloljubičaste kapke, sa dugim trepavicama i smelo izvučenim i produženim linijama crnim krejonom, iza kojih su krupne zelene oči poprimale začarani, pomalo onostrani izgled. Zubi su joj bili žučkasti, delovali su krhko, kao u glodara. Pleća joj behu nežna kao u ptice, i njihala je ramenima skoro kao krilima. Dugački ble-di vrat dodatno je naglašavala bluza bez kragne, a ruke joj behu dugačke i blede, bele.

Izašla mi je u susret i zamolih je za šećer, umesto za mleko.

Izašao sam napolje u sumrak, ali beše isuviše vetrovito da bih se zadržao na palubi. Vratih se u kabinu. Kroz prozor ugledah svetlo kako se približava preko vode i na trenutak pomislih da je to tegljač. Ubrzo je skrenuo kormilom udesno i nestao u daljini. Poče kiša.

Izenada postadoh svestan da pokušavam da skrenem misli sa te žene. Stoga počeh da mislim o njoj. Njena slika mi je izmicala. Počeh da je rečima ilustrujem. Visoka, usukana, mekana spreda. Dojke. Tri bradavice, da i đavo ima šta da sisa. Moja reakcija na nogu koja ne postoji. Škripi dok hoda, njiše drvenu nogu. Ružičasti patrljak, poput svenule krtole. Tako blizu pice. Svlači mušku košulju. Grudi skoro upale, dojke vise poput dve meke lopte, skoro do pupka. Telo poput blede slonovače. Bezvremena. Možda ima dvadeset i tri godine? I klovnovsko lice. Ne treba joj više od jedne noge.

Iako nisu bili česti odlasci i dolasci barži, svake noći se od sumraka do svitanja obrazovao privremeni gradić, oko dve milje od južnog rta ostrva Menhetn, kod parka Bateri. Nekoliko desetina barži skupljeno na gomilu, drveno ostrvo na koje je te noći jurišala kiša.

Navukoh vetrovku i nepromočivu pelerinu i zakoračih na krmenu palubu. Voda je brzo klizila ispod sidrenog lanca. Prilično mračno beše, sijala su jedino bleđa svetla lampi na jarbolima i kosa bleđa svetla prozora kabina. Teško da bih ikoga ovde sreo. Zbog lošeg vremena, većina brođara je noć provodila unutra.

Brzo sam hodao preko tovara barže, vezane iza moje, prešao preko krmene palube sledeće i popeo se na još jednu baržu. Odnekuda zalaja pas i osorni glas ga opsova. Preko snopa moje baterijske lampe padale su duge srebrne iglice kiše. Podoh napred, savih ramena i prebacih pelerinu preko glave.

Nije bilo prekasno da se vratim. Šta bih joj rekao? Moj um beše cepljen protiv svake primedbe. Iznova sam sebi govorio: „Nemaš šta da izgubiš.“

Stigoh do krmene palube i došetah do vrata kabine. Unutra je sijalo svetlo. Jedne stvari sam se plašio. Da je spavala, ne bih mogao da je probudim.

Duboko udahnuh i naglo pokucah po vratima. Iznutra, komešanje. Povlačenje stolice preko poda. Njen hod. „Ko je to? Šta je bilo?“ Vrata se otvoriše nekoliko centimetara i ona se zagleda u mene. „O! To si ti?“

„Mogu li ući na minut?“ Kiša mi je pomalo umrtvila stil. Ništa drugo nisam mogao da smislim.

Otvorila je vrata i pustila me da zakoračim unutra. Bila je obučena kao i obično. Kabina beše zagušljiva, prljava i, ako je to uopšte bilo moguće, turobnija od moje. Polica sa dobro izlistanim džepnim knjigama nalazila se u blizini velikog duplog kreveta, preko kojeg beše razapeta izgužvana i iskrpljena posteljina. Štednjak, na kojem se guralo prljavo posuđe, beše ofarban u sjajno crnu boju, a dve sobice bez pregradnih vrata osvetljavale su dve izubijane petrolejke.

„Ona lampa se puši.“ Ovako me je poštedela da bilo šta kažem u tom trenutku. Pokazivao sam prema njoj.

Drhtava traka petrolejskog dima beše razapeta između spržene kugle lampe i tačke na brođskoj pregradi, gde su se sitne čestice gareži zgušnjavale i pretvarale u lelujavi, paučiniasti oblak, dok je sama lampa, gnojavi čir koji se presijavao crvenom i žutom i crnom bojom, sve slabije osvetljavala predmete u prostoriji.

„Tako je!“

Brzo joj je prišla i stišala plamen. Iskoristio sam to zaostajanje za njom da olabavim kragnu.

„Čuj kako samo pljušti“, rekla je kada se vratila. „Šta ti treba?“, pitala je. „Jesi li opet ostao bez šećera?“ Osmehivala se, jedva razvučenih usana, s vragolasto podignutim uglovima, mračnim eliptičnim prorezom.

„U stvari, jutros sam se zabunio“, rekoh. „Trebalo mi je mleko, a ja sam te zamolio za šećer.“

„Izgledao si rasejano“, rekla je.

„Stvarno?“

„Nego šta. Skoro uvek si takav. Bil to stalno govori. Naziva te rasejanim profesorom.“

„Zar izgledam kao profesor?“

„Nisam ja to rekla. On to kaže. U ovom trenutku ličiš mi na vlažan sapun. Svuci odeću. Slobodno, pošto si prešao sav taj put. Napraviću ti kafu, sa šećerom.“

„Hvala.“

Skinuo sam mokru odeću, seo za sto i zapalio cigaretu.

„Kada očekuješ da se vrati?“, upitah je.

„O...“ Okrenula se i pogledala me. „Kako znaš da je otišao?“

„Video sam ga na brodu.“

„Ne znam. Rekao je da će pokušati da se vrati noćas. Ali sada više ne znam. Prilično je uzburkano. Očigledno se nikome ne žuri da sada šalje tovar. Ostaviće nas ovde dok se on ne vrati.“

„Večeras neće doći.“

„Neće. Verovatno neće.“

Mora da je znala, mislio sam. Džejk – njen nadimak, skraćeno od Žaklina – i ja smo na mnogo suptilnih načina, ponekad čak i otvoreno, odavno pokazivali da reagujemo jedno na drugo. Ništa nije rečeno, ali veza među nama beše upadljiva. Ili mi se tako barem činilo. Sada sam počeo da se čudim. Da li sam ja sve to umišljao?

„Dakle, došao si zato što si znao da on nije tu?“

U njenom glasu nije bilo besa. Ton joj beše popustljiv i radoznao. I tako znači, nisam pogrešio.

„Da. Zato sam došao.“

„Okej. Valjda je to trebalo da se desi, pre ili kasnije.“

„Nadao sam se da i ti to tako osećaš.“

Donela je dve šolje kafe.

„Pa, da“, rekla je. I ponovo se nasmejala. „Finu noć si odabrao!“

„Bil ju je odabrao“, rekoh. „U svakom slučaju, drago mi je što sam došao.“

„I meni se sviđa, mislim na kišu. Izoluje nas. Čini da osetiš kako čitav svet može da ode dođavola.“

Nasmejah se. „Verovatno je radioaktivan. To je nevolja sa spoljnim svetom. Neprestano se sudaraš s njim.“

„Drago mi je što si došao, Džo. Osećala sam se prilično potišteno. Bože, kako si ovde odsečen od sveta.“

„Šta je bilo s Bilovim sinom?“

„Ima već jednu uslovnu kaznu. Ne znam šta je uradio ovoga puta.“

Ćutke smo sedeli neko vreme. Onda poče da pripoveda kako je ostala bez noge posle saobraćajne nesreće, kako su je amputirali iznad kolena. Kosa joj je pre nesreće bila plava, rekla je, onako lenjo, uzgred.

Satima smo razgovarali, dvosmisleno prisustvo kiše i noćne tišine kao da nas je još zbližilo u maloj drvenoj kolibi. Mora da sam neprestano pričao o sebi, kako ništa nisam želeo da radim, a čak i dok sam pisao – sebe sam nekada video kao pisca, danas više ne – maštao sam o sebi kao o čoveku koji nikada ništa neće morati da radi, osim da ostane svestan, a tome je pisanje i trebalo da služi, meni i mojim prijateljima. Rekoh joj da bi veliki imperativ književnosti trebalo da bude da umre jednom zasvagda, ali ne tako da čovek prestane da piše, nego da u svojoj duši poništi pravila formi iz prošlosti, da odbije da ono što je napisao posmatra književnim očima, nego da o tome sudi isključivo svojim životom. Jedino je duh važan.

Rekoh joj kako me je rat konačno zakovao u uverenjima, pričao sam joj o uzbunama zbog vazdušne opasnosti na istočnim obalama Engleske, kako smo po dvojica istrčavali iz

kasarne i bežali u sklonište, kako smo trčali dugačkim popločanim hodnicima broda za obuku, preko džombaste crne zemlje pored litica do ulaza ozidanog ciglama, pa betonskim stepenicama u uske podzemne prolaze do najbliže drvene klupe, da tamo sednemo, s laktovima na kolenima, sa zabranjenom cigaretom među dlanovima, i potom satima čekamo da se oglasi prestanak opasnosti. A tokom rata miljama unaokolo nije pala nijedna bomba. Naravno. Bombarderima su zanimljiviji bili civili. Ali iz noći u noć, ispijeni od nespavanja, poslušno smo u kolonama silazili u svoje jazbine, a već u šest ujutru – sat vremena posle prestanka opasnosti – stajali smo u četama na poligonu. U uniformama, slušajući naredjenja nalevo krug, voljno; na nas su vikali, terali da marširamo, da trčimo u parovima, u dugim vrstama. A ponekad bismo marširali polako, kao na pogrebu. Onda bismo istupili iz vrste, pa bismo se postrojili da doručujemo. Postrojili bi nas ispred trpezarije, po menzama, pa bismo istupili iz vrste, da svako pojede svoju kašu. Onda bi nas ponovo postrojili.

Rekoh joj da me je prvih šest nedelja obuke dokrajčilo, i da sam preostale tri i po godine proveo po zahodima različitih brodova za obuku, naoružan dugačkom drškom metle, da mogu da se pretvaram kako ribam pod ako se pojavi neko važan; moj najbolji trik, jer nikome ne bi palo na pamet da bi ovaj čovek mogao oponašati čistača toaleta. Tamo sam najviše čitao, Platona, Šekspira, Marksa, i masturbirao do iznemoglosti. Nisam sreo neprijatelja, sve dok se rat nije završio, kada sam u Norveškoj dobio crveno-belo-plavu zahvalnicu kralja Hokona za oslobođenje njegove zemlje.

Ona je rekla da se isto tako osećala, da nikada ničemu nije mogla da se posveti. Ništa nije želela da radi, osim možda da putuje, želela je prosto da živi, možda da rodi dete, prosto da ga rodi i pusti da raste s njom.

„Bil misli da nemamo dovoljno za hleb. Misli da sam neodgovorna. Ali za hleb se može zaraditi, a da ne pravimo cirkus kakav bi on želeo. Hoće da kupi motel. Već sam imala jedan abortus. Ne želim još jedan.“

Atmosfera je postala saučesnička. Nastavila je da govori i glas joj postade tiši, osećao sam ga pored sebe. Nije više govorila o Bilu, nego o sadašnjem trenutku, svim sadašnjim trenucima, o nama, zapravo, nije se više žalila.

Sedeli smo i razgovarali sledećih sat ili dva. Onda zatekoh sebe kako je držim za ruku, i kada smo se navikli na taj osećaj, osećaj ogromnih mogućnosti koje dodir podrazumeva, ugasila je petrolejku. Dok smo ležali na krevetu, čuh njen duboki udah. Imala je sladak, topao miris. Druga petrolejka je i dalje gorela, ali stišano, skoro da nije isijavala svetlost zbog čađi na staklu. Pređoh rukom preko njene zadnjice, a ona gurnu svoj patrljak među moje butine i pripri svoj stomak uz moj.

Kasnije, dok smo ležali zagrljeni pod hrapavim ćebetom, stomak i slabine joj behu orošeni znojem. Zajedno smo udisali i izdisali i koža nam se istanjila, ostali su samo blagi žmarci. Još uvek je padala kiša. Slušali smo kapi kako padaju po vodi, po utovarenom šljunku, po daskama na palubi. Beše tu nečeg, uz naše disanje, nečeg objektivnog što smo oboje osluškivali dok smo, otvorenih očiju, svako u vlastitim mislima, zurili jedno u drugoga u tami.

(S engleskog preveo **Predrag Šaponja**)